

8.5.2020

Esitys ravintoloiden sulkemisesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamiseksi

Teemme esityksemme siitä, miten ravintoloille tulisi korvata vahingot, jotka aiheutuvat siitä, että eduskunta sulki ravintolat lailla. Tämä esitys on kokonaisuus. Jos siihen lisätään elementtejä (esimerkiksi leikkuri korvauksen määrään isoille yrityksille), se ei ole tasa-arvoinen eri ravintolayritysten kesken. Tällöin hallituksen esittämä malli korjattuna voi olla tätä esitystä parempi.

Eduskunnan sulkemispäätöksestä ja vahinkojen korvaamisesta ravintoloille

Eduskunta edellytti, että

- ravintolayrittäjien toimeentulon ja toimintaedellytysten kannalta kohtuulliset vahingot korvataan
- ravintolayrittäjien toimeentuloa tuetaan poikkeustilan ja sen purkamisen aikana sekä
- huolehditaan ravintolaelinkeinon sisäisen kilpailutilanteen reiluudesta ja kilpailullisuudesta ravintoloiden sulun aikana ja ravintoloita avattaessa.

Kyseessä on siis niiden vahinkojen korvaamisesta ravintoloille, jotka aiheutuivat siitä, että eduskunta päätti sulkea ravintolat. Kyse ei siis ole juridisesti tuesta, vaan vahingonkorvauksesta. Vahinkojen korvaamisessa on periaatteena täyden vahingon korvaaminen. Eduskunta kuitenkin rajoitti täyden korvauksen periaatetta päättämällä, että valtio korvaa ravintoloille kohtuulliset vahingot. Tätä täydentää lausuma ravintolayrittäjien toimeentulon turvaamisesta.

Eduskunnan päätös ravintolaelinkeinon sisäisen kilpailutilanteen reiluudesta tarkoittaa sitä, että erilaisia ja eri kokoisia ravintolayrityksiä ei voida asettaa suhteessa toisiin ravintolayrityksiin erilaiseen asemaan. Jos näin tehtäisiin, päätös ei olisi ravintoloiden sisäisen kilpailutilanteen kannalta reilu. Jokaisella ravintolayrityksellä tulee siten olla oikeus korvaukseen valittavan korvausperusteen mukaisessa suhteessa ilman korvausta leikkaavia parametrejä.

Millainen korvausjärjestelmän tulisi olla?

Eduskunnan päättämän vahingonkorvausmallin tulisi olla hallinnollisesti yksinkertainen, nopea ja kilpailuneutraali kaikkien ravintolayritysten näkökulmasta.

Koska mallin tulisi olla yksinkertainen, siihen ei kannata sisällyttää monia muuttuvia elementtejä. Tämä säästäisi myös sen maksamiseen liittyviä kustannuksia. Korvauksen perustaksi tulisi ottaa viranomaisilla oleviin tietoihin perustuva korvaus. Tiedon pitäisi olla myös luotettava ja kuvata hyvin eri ravintolayrityksille sulkemispäätöksestä aiheutuneita vahinkoja.

Lisäksi mallin tulisi olla sellainen, että mallin perusteella maksettava vahingonkorvaus voitaisiin maksaa ravintolayrityksille mahdollisimman nopeasti. Ravintoloiden sulkemisesta on jo yli kuukausi ja monella ravintolalla ei ole kassassa rahaa, kun ravintolat näillä näkymin avataan 1.6.2020.

Millään mallilla ei päästä täydelliseen yhdenvertaisuuteen, mutta mallin pitäisi olla sellainen, että se on mahdollisimman tasapuolinen ravintolayritysten kesken. Malli ei saa vääristää kilpailua ravintolayritysten kesken. Mallin tulisi olla myös sellainen, ettei se hyödyttäisi sellaisia ravintolayrityksiä, jotka ovat jättäneet ilmoittamatta myyntinsä veroviranomaisille huhti-toukokuussa 2019. Päinvastoin sen tulisi kohdistus ravintolayrityksiin, jotka ovat hoitaneet yhteiskunnalliset velvoitteensa lakien edellyttämällä tavalla. Verovelkojen ei sinänsä tulisi olla vahingonkorvauksen maksamisen este, jollei niihin liity perusteltua epäilystä harmaasta taloudesta. Myöskään koronakriisin hoitotoimenpiteenä sallitun verovelan ei pitäisi olla vahingonkorvauksen esteenä.

Esitys vahingonkorvauksen malliksi

Eduskunta päätti, että ravintolat suljetaan 4.4. – 31.5.2020. Oikeudenmukainen malli ottaisi mahdollisimman hyvin huomioon, millainen ravintolayritysten myynnistä olisi tullut normaalioloissa tuona ajankohtana. Korvaus sidottaisiin saman ajanjakson liiketoiminnan volyymiin kuin miltä eduskunta on päättänyt pitää ravintolat suljettuina.

Tällä perusteella korvauksen perustaksi pitäisi ottaa ravintolayritysten arvonlisäverollinen myynti 1.4. – 31.5.2019. Korvauksen määrää laskettaessa verrattaisiin ravintolayrityksen arvonlisäverollista myyntiä 1.4. – 31.5.2020 samaan ajankohtaan edellisenä vuonna eli 1.4.- 31.5.2019. Korvausjärjestelmässä ei olisi muita elementtejä.

Arvonlisäverollisen myynnin menetys kuvaa hyvin ravintolayrityksen kärsimää vahinkoa. Se kertoo myös hyvin ravintolayrityksen työllistämien työntekijöiden määrän: mitä isompi arvonlisäverollinen myynti, sitä suuremmat ovat myös henkilöstökulut ja kiinteät kustannukset. Se olisi myös oikeudenmukainen eri ravintola-alan toimijoiden kesken. Jos jokin ravintolatoimialan osa on pystynyt säilyttämään myyntinsä kokonaan tai osittain, korvaus olisi pienempi.

Jos arvonlisäverollinen myynti olisi ollut viime vuonna tuona ajankohtana 100 yksikköä ja tänä vuonna 5 yksikköä, vahingonkorvauksen perustana olisi 95 yksikköä. Valtio korvaisi 95 yksikköä, jos periaatteena olisi täyden vahingon korvaamisen periaate. Kun eduskunta edellytti kohtuullisten vahinkojen korvaamista, täyden korvauksen mukaisesta summasta otettaisiin eduskunnan päättämä prosenttiosuus.

Tämä malli täyttäisi kaikki hyvän korvausjärjestelmän edellytykset: se olisi hallinnollisesti yksinkertainen, ravintolayritysten myyntitiedot ovat viranomaisilla, se olisi nopea ja kilpailuneutraali ravintolayritysten kesken. Korvaus tulisi maksaa ravintolayrityksille nopeasti ilman eri hakemusta. Jälkikäteisen valvonnan tulisi olla tehokas.

Ravitsemisliikkeiden arvonlisäverollinen myynti oli noin 1,2 – 1,3 miljardia euroa huhti-toukokuussa 2019 (ilman henkilöstöravintoloita noin 1 miljardi euroa). Nämä eivät ole tarkkoja lukuja. Tarkat luvut ovat veroviranomaisilla. Ravintolaelinkeinon kannalta riittävä vahinkojen korvaamisen määrä on 350 miljoonaa euroa.

Korvausprosentti tulisi määritellä sen mukaan, että tuohon määrään päästäisiin.

Korvausprosentti menetetyistä arvonlisäverollisesta myynnistä olisi siten 28 prosenttia (laskettu 1,25 miljardin euron arvonlisäverollisella myynnillä).

Ravintolayrityskohtainen korvaus olisi siten edellä mainitussa esimerkissä 95 yksikköä x 28 %. Ilman henkilöstöravintoloita korvausprosentti olisi noin 35.

Tuessa ei olisi leikkuria isoimmille ravintolayrityksille. Koska kysymys on yritykselle aiheutuneen vahingon korvaamisesta, yrityksiä ei voida asettaa erilaiseen asemaan sen mukaan, kuinka suuri myynti ravintolayrityksellä on. Tämä on oikeudenmukaista siinäkin suhteessa, ettei yritysjohdon valitsema yritys rakenne määrää korvauksen suuruutta. Oikeudellista perustetta ei ole sille, että kaksi ravintolayritystä, joissa molemmissa on 200 miljoonan euron liikevaihto ja 200 ravintolaa, olisivat korvauksen suhteen eri asemassa sen mukaan, onko jokainen ravintola erillinen osakeyhtiö vai kaikki ravintolat ovat yhdessä osakeyhtiössä.

Useat ravintolayritykset ovat aloittaneet liiketoimintansa 1.6.2019 jälkeen. Liiketoiminnan aloittamispäivä on tiedossa veroviranomaisilla. Myös niille aiheutuneet vahingot tulisi korvata. Korvausperusteena voisi olla niiden arvonlisäverollinen myynti heinä - elokuussa 2019, marras - joulukuussa 2019 tai tammi – helmikuussa 2020 sen mukaan milloin ravintolayritys on aloittanut liiketoimintansa. 1.6. – 31.10.2019 liiketoimintansa aloittaneiden ravintolayritysten vertailuajankohtana pidettäisiin heinä-elokuuta 2019, marras-joulukuussa 2019 liiketoimintansa aloittaneen ravintolayrityksen vertailuajankohtana pidettäisiin joulutammikuuta 2019 ja tammikuun 2020 jälkeen liiketoimintansa aloittaneen ravintolayrityksen tammi-helmikuuta 2020.

Ravitsemisalalla on myös yrityksiä, joilla on arvonlisäverotonta toimintaa. Ne saisivat korvauksen vahingoistaan arvonlisäverottomasta myynnistään. Ne tekisivät tästä erillisen hakemuksen ja toimittaisivat arvonlisäverottoman myynnin osuudesta selvityksen KEHA-keskukselle.

KEHA-keskus maksaisi korvauksen ravintolayrityksille ilman eri hakemusta. Kuitenkin sellaiset yritykset, joilla on myös muuta toimintaa kuin ravitsemisliiketoimintaa, tekisivät siitä erillisen hakemuksen. Niiden tulisi selvittää hakemuksessa ravitsemisliiketoimintaan kuuluvan myynnin suuruus korvauksen maksavalle viranomaiselle luotettavalla tavalla.

Mitkä ravintolayritykset saisivat korvausta vahingoista?

Korvausjärjestelmän piiriin tulisivat kaikki ne yritykset, joiden toimialana on ravitsemisliike. Jos yrityksellä on muutakin toimintaa kuin ravitsemisliiketoimintaa, yritys saisi korvauksen vahingoistaan ravitsemisliiketoiminnan osalta. Yritys joutuisi selvittämään viranomaiselle ravitsemisliiketoiminnan arvonlisäverollisen myynnin osuuden luotettavalla tavalla. Tällaisia yrityksiä ovat esimerkiksi hotellit, kylpylät, liikenneasemat, keilahallit, huvipuistot, hiihtohissi- ja rinne liiketoimintaa harjoittavat

yrietykset, ohjelmapalvelu- ja elämyspalvelutoimintaa harjoittavat yritykset, kongressit, messut ja yritykset, joilla on ravitsemisliiketoiminnan lisäksi vähittäiskauppaa.

Hallituksen esityksessä vahinkojen korvaamisen ulkopuolelle on jätetty henkilöstöravintolayritykset. Eduskunta salli suljetulle asiakaspiirille tarkoitettujen henkilöstöravintoloiden olla auki. Tämä aiheutui huoltovarmuussyistä ja toisaalta siitä, että avoinna olevien tuotantolaitosten henkilöstö saisi terveellisen lounasruoan tai muun ruoan. Myös nämä yritykset ovat kärsineet huomattavia myynnin menetyksiä muun muassa asiakasyritysten lomautusten ja etätyön tekemisen huomattavan yleistymisen vuoksi valtioneuvoston suositeltua etätyön tekemistä. Myös näiden yritysten tulisi kuulua vahinkojen korvaamisjärjestelmän piiriin. Nehän saisivat korvauksen vain menetetyistä myynnistä, joten ne eivät saisi oikeudetonta etua. Joka tapauksessa henkilöstöravintolayhtiöiden yleisölle auki olevien ja eduskunnan lailla sulkemien ravintoloiden tulee kuulua vahingonkorvauksen piiriin.

Henkilöstöravintolasektorin sisällä erityisen huonossa asemassa ovat koulujen, ammattikorkeakoulujen, yliopistojen ja muiden oppilaitosten ravitsemisliikkeet. Kun eduskunta päätti lopettaa lähiopetuksen ja siirtyä etäopetukseen, näiden ravitsemisliikkeiden toiminta loppui kokonaan. Myös niillä tulee olla oikeus vahingonkorvaukseen siltä ajalta, kun eduskunta on määrännyt ravitsemisliikkeet kiinnipidettäviksi.

Business Finlandin ja Elyjen tukien suhde ravintoloiden sulkemisesta maksettavaan vahingonkorvaukseen

Myös ravintolat ovat voineet hakea Business Finlandilta ja Elyltä esiselvitys- ja kehittämisrahaa. Se kohdistuu yrityksen liiketoiminnan kehittämiseen ja se on myönnetty niiden tukien myöntämisperusteiden mukaan. Tukea ei voida nykysäännöillä edes käyttää perusliiketoiminnan kuluihin. Kyseessä on siis tuki, kun taas esillä olevassa asiassa on kysymys eduskunnan päätöksestä ravintoloille aiheutuvien vahinkojen korvaamisesta. Nämä ovat täysin erillisiä asioita. BF/Ely-tuki ei voi näin ollen vähentää sitä vahingonkorvausta, johon ravintolayritys on oikeutettu eduskunnan tehtyä päätöksen kieltää lailla ravitsemisliiketoiminnan harjoittamisen.